

De afschaffing van het verplichte procuraat zal in elk geval in de beginfase nogal wat pijn doen. De praktijk vreest onzekerheid, ongelijkheid en kostbaarheid. Een mogelijke oplossing: als de gerechten de ontvangst van stukken per e-mail of fax aan de advocaat zouden willen bevestigen, en uitspraken aan advocaten zouden willen faxen.

Zorgen voor morgen

Afschaffing procuraat per 1 september 2008

.....
Willem Heemskerck en Paul Bijlsma¹
.....

Per 1 september 2008 is het zover: dan zal de Wet afschaffing procuraat en invoering elektronisch berichtenverkeer in werking treden.² Belangrijkste wijziging is uiteraard dat de verplichte procesvertegenwoordiging door een procureur komt te vervallen.³

.....
1 Willem Heemskerck is (nu nog) kantoorprocureur bij Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn in Den Haag, Paul Bijlsma is (nu nog) hoofd van de afdeling Rol & Procuraten, na 1 september 2008 hoofd van de afdeling Rol bij hetzelfde kantoor.
2 Wet van 20 maart 2008, *Stb.* 100. Zie voor de inwerkingtreding het Besluit van 3 juli 2008, *Stb.* 274. Gelijktijdig zullen enige besluiten worden aangepast aan genoemde wet, zie het Besluit van 3 juli 2008, *Stb.* 276.
3 De term 'procureur' dateert al van vóór de Franse tijd (1795-1813). Bij decreet van 18 oktober 1810 is de procureur omgedoopt tot 'avoué', maar bij Koninklijk Besluit van 11 december 1813, *Stb.* 10, art. 34, is bepaald: 'De Avoués van de Hoven en Geregten zullen voortaan weder den ouden naam van *Procureurs* aannemen.' Vanaf 1838 (Koninklijk Besluit van 14 september 1838,

Al in 1996 heeft de Commissie-Mannoury onderzoek gedaan naar de praktische gevolgen die aan afschaffing van het verplichte procuraat zouden zijn verbonden, waarbij zij concludeerde dat aan ten minste vier randvoorwaarden zou moeten zijn voldaan: (1) een landelijk uniform rolreglement, (2) landelijk een schriftelijke rol, (3) verbeterde communicatiemogelijkheden tussen advocatuur en griffie en (4) een landelijk (beheerd) advocatentableau. Thans, meer dan een decennium later, lijkt aan deze randvoorwaarden te zijn voldaan.

Niet vlekkeloos

De rechtbanken kennen immers sinds 1 oktober 2000 een landelijk rolreglement, met vanaf 1 januari 2003 één uniforme landelijke roldatum en -tijdstip: woensdag 10.00 uur. Overigens zal dat reglement per 1 september 2008 worden vervangen door een nieuw reglement.⁴ En ook de gerechtshoven kennen sinds

.....
Stb. 36) tot 1879 werd de procureur als openbaar ambtenaar aangesteld, wiens beroep tot 1879 (Koninklijk Besluit van 1 juni 1879, *Stb.* 107) zelfs niet verenigbaar was met dat van advocaat.
4 Landelijk Procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de rechtbanken.

MEER INFORMATIE

Voor alle verdere informatie over de afschaffing van het verplichte procuraat kunnen advocaten terecht op:

- *Balienet*, van de Nederlandse Orde van Advocaten (<https://www.balienet.nl/advocaten/default.asp>); hier is onder meer het overgangsrecht te vinden;
- *www.roljournaal.nl*, na 1 september: <http://loket.rechtspraak.nl>; advocaten moeten regelen dat zij hiertoe toegang krijgen;
- *Rechtspraak.nl* (zoeken op 'procuraat'), alwaar ook procesreglementen te vinden zijn.

enkele jaren een min of meer uniform rolreglement, met enkele individuele afwijkingen. Ook dat reglement zal per 1 september 2008 worden vervangen door een nieuw reglement,⁵ waarbij meteen één uniforme landelijke roldatum en -tijdstip zal worden ingevoerd: dinsdag 10.00 uur. Verder is de mondelinge rol met vaste rolwaarnemer de afgelopen jaren bij de negentien rechtbanken gefa-

.....
5 Landelijk Procesreglement voor civiele dagvaardingszaken bij de gerechtshoven.

B5 – VERHINDERDATA

Aan de Rechtbank P...

10 297 25 17

B4 – TERMIJNVERLENGING

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Aan de Recht
t.a.v. Civiele
Wilhelminapl
3072AK Rot

B3 – BIJLAGE VOOR PROCESSTUKKEN

Aan de Rechtbank, n

B2 – STELLEN PROCUREUR

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Aan de Ri
t.a.v. Civj
Wilhelmi
3072AKIngedien
Tel / Fax
GriffieveRoldatu
Wederp
DatumEisende
1Verwe
1

B1 – AANBRENGEN NIEUWE ZAAK

Aan de Rechtbank Rotterdam
t.a.v. Civiele Griffie
Wilhelminaplein 100/125
3072AK Rotterdam

FAX GRIFFIE 010 297 25 17

Ingediend door mr P.H.Ch.M. van Swaaij
Tel / Fax 010 456 0 399 / 010 420 14 08
Griffievakje 51Zaaknummer
Rolnummer
DossiernummerRoldatum
Wederpartij geïnformeerd
Datum bericht12-1-2005
Ja
3-1-2005

Eisende partij

1 *

Procureur: mr

seerd verdwenen en is de schriftelijke rol ingevoerd; de vijf gerechtshoven dienen die overstap – per 1 september 2008 – overigens nog te maken.

Met de mogelijkheden van e-mail en internet zijn ook de communicatiemogelijkheden tussen advocatuur en griffie verbeterd en sinds december 2005 is er een Landelijk Advocaat Tableau (LAT), dat wordt gehouden door Beheer Advocaten Registratie (BAR). Toch valt niet te verwachten dat de afschaffing van het verplicht procuraat vlekkeloos zal verlopen.

Pijnlijke cold turkey

Sinds medio 2006 is de website <http://www.roljournaal.nl> operationeel, waar bij de rolhandelingen bij de sectoren civiel van de rechtbanken in het eigen arrondissement en – met beperktere zoekmogelijkheden – buiten het eigen arrondissement kunnen worden gevolgd. Overigens zal het roljournaal na 1 september 2008 niet meer via genoemde website toegankelijk zijn, maar (slechts) via <http://loket.rechtspraak.nl>. Benodigd zijn een Balienetcertificaat, nieuwe inloggegevens van DigiNotar (om een gebruikersnaam en wachtwoord te kunnen krijgen) en een goede ICT-ondersteuning.

De gerechtshoven zijn nog niet zover, reden waarom de afschaffing van het verplichte procuraat aanvankelijk is uitgesteld van 1 maart 2008 naar 1 september 2008. Op dit moment is er nog steeds geen toegang voor advocaten tot een landelijk roljournaal, hetgeen te maken zou hebben met problemen bij ReIS (rechterlijk informatiesysteem), de applicatie waarop de hoven zullen gaan draaien. Wel is het roljournaal voor de hoven sinds half juli 2008 in een soort testfase beschikbaar voor een beperkt aantal kantoren.

In een op 22 juli 2008 op <http://www.rechtspraak.nl> gelanceerde actualiteit 'Gerechtshoven informeren de advocatuur over de afschaffing procuraat', waaraan een uitvoerige mailing aan de advocatuur is gekoppeld, wordt overigens (nog) vol zelfvertrouwen meegedeeld dat per 1 september 2008 de schriftelijke rolzitting, het hofroljournaal en digitaal berichtenverkeer door middel van H-formulieren worden ingevoerd. Maar zelfs als dat allemaal op tijd zou lukken, dan valt te vrezen dat deze *cold turkey* – niet in de laatste plaats bij de griffies van de hoven – zeker in de beginfase veel pijn zal doen.

Onzekerheid bij indiening van stukken

Het grootste probleem dat wij voorzien ná 1 september 2008, zowel bij rechtbanken als hoven, betreft de indiening van stukken. Het klinkt aardig dat de Amsterdamse advocaat voortaan zonder tussenkomst van een procureur bij de Rechtbank Groningen mag procederen, daarmee is echter wel een waarborg wat betreft de zekerheid dat de stukken tijdig zijn ingediend weggevallen.

In de huidige situatie gaat het (bijvoorbeeld) als volgt: de Amsterdamse advocaat rondt maandagmiddag, na het commentaar van cliënt dat het afgelopen weekeinde binnenkwam te hebben verwerkt, zijn conclusie van antwoord af en zendt deze in viervoud naar zijn procureur te Groningen (één exemplaar voor het eigen dossier en twee exemplaren voor de wederpartij). Dinsdag belt zijn secretaresse de afdeling procuraten aldaar met de vraag of een en ander goed is aangekomen. Blijkt dat niet het geval te zijn, dan kan de conclusie nog gefaxt en/of gemaïld worden, zodat er in elk geval dinsdag een exemplaar bij de procureur ligt, die verantwoordelijk is voor tijdige indiening vóór de rolzitting van woensdag. Dat is ook geen probleem: de

.....
Griffiemedewer-
kers zullen niet
tussen de duizen-
den binnengekom-
men poststukken
naar de conclusie
van antwoord
zoeken
.....

procureur stuurt dinsdagmiddag een bode naar de rechtbank met alle stukken voor de woensdag en laat een kopie van het voorblad van elk processtuk voor ontvangst afstempelen, zodat nooit discussie over het tijdstip van binnenkomst zal kunnen ontstaan.

Na 1 september 2008 ligt dit anders. De Amsterdamse advocaat uit het voorbeeld verzendt nog steeds op maandagmiddag – dus tijdig – de conclusie van antwoord, maar dan rechtstreeks naar de Rechtbank Groningen. Als zijn secretaresse dinsdag de griffie belt met de vraag of een en ander goed is aangekomen, zal zij de vraag krijgen of zij nu werkelijk verwacht dat de betrokken griffiemedewerkers tussen de duizenden poststukken die die dag zijn binnengekomen naar de desbetreffende conclusie van antwoord gaat zoeken. Zekerheid of het stuk tijdig is binnengekomen, met een ‘akte non-conclusie’ tot gevolg als dat niet het geval mocht blijken te zijn, is er niet meer. Alternatieven zijn er ook niet echt, want bij aangetekende verzending rust de bewijslast ter zake van de (tijdige) ontvangst van het stuk nog steeds op de verzender,⁶ aangetekend met bericht van ontvangst is geen optie zolang het ontvangstbericht niet al tijdig vóór de zitting retour is ontvangen, e-mailen mag alleen met B- of H-formulieren zonder processtukken, en omvangrijke faxberichten plegen te worden geweigerd.⁷

Daarmee is er maar één kostbare oplossing die wel zekerheid biedt en die is dat de Amsterdamse advocaat op maandag of dinsdag een koerier met de conclusie van antwoord naar Groningen stuurt, met de opdracht bij de centrale balie van de rechtbank een kopie van het voorblad voor ontvangst te laten afstempelen. Wordt datzelfde kunstje ook bij de conclusie van dupliek uitgehaald, dan is het prijsvoordeel als gevolg van het wegvallen van de verplichte procureur waarschijnlijk als sneeuw voor de zon verdwenen.

⁶ Zie HR 8 september 1995, NJ 1996, 567 m.nt. HJS, rov. 3.3.2; HR 16 oktober 1998, NJ 1998, 897, rov. 3.4; HR 4 juni 2004, NJ 2004, 411, rov. 3.5.

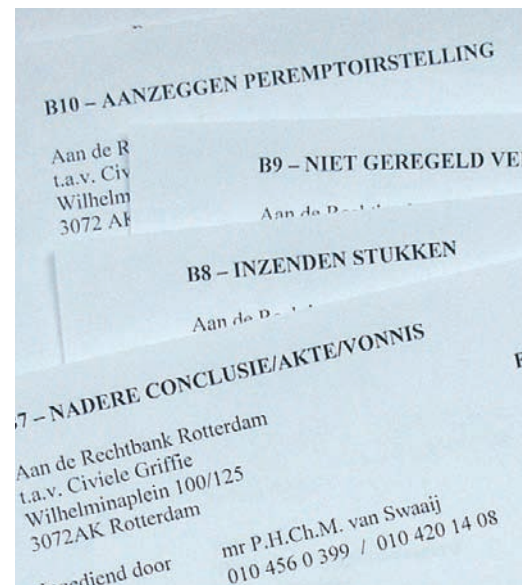
⁷ De hoven hebben in eerdergenoemde mailing aan de advocatuur al aangegeven dat faxverkeer niet is toegestaan, behoudens in geval van art. 1.8 en 2.18 van het nieuwe procesreglement.

Als de stukken per koerier van Amsterdam naar Groningen worden verstuurd, is het prijsvoordeel van de afschaffing verdwenen

Ongelijke beschikbaarheid vonnissen/beschikkingen

Voor een efficiënte rechtspleging is het van groot belang dat partijen snel en liefst gelijktijdig over een uitspraak kunnen beschikken. Nu kan dat effect worden bewerkstelligd doordat de uitspraak gelijktijdig in de postbus/het griffievak/de paleisbox/de togadoos van beide procureurs wordt gelegd. Heeft één van deze procureurs een correspondent buiten het arrondissement, dan is de inhoud van de uitspraak voor deze correspondent via fax of e-mail (te verzenden door de procureur) aanstonds beschikbaar. Valt de procureur als tussenschakel weg en is sprake van een advocaat buiten het arrondissement, dan zullen de gerechten de uitspraak per post aan deze advocaat toezenden, met – zo leert de eigen ervaring met procederen zonder procureur in andere arrondissementen in kort geding – vaak vele dagen vertraging. De advocaat binnen het arrondissement, die de uitspraak nog steeds in postbus/griffievak/paleisbox/togadoos terugvindt, is dan in het voordeel.

Aan deze ongelijkheid wat betreft kennisneming van de uitspraak zou tegemoet kunnen worden gekomen als griffies bereid zijn de uitspraken te faxen. Of die bereidheid na 1 september 2008 zal bestaan, is – nu – nog onbekend. De ervaringen in kort geding geven wat dat betreft weinig reden voor optimisme: volgens Bijlage IX bij het Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie kan bij drie rechtbanken (Amsterdam, Groningen

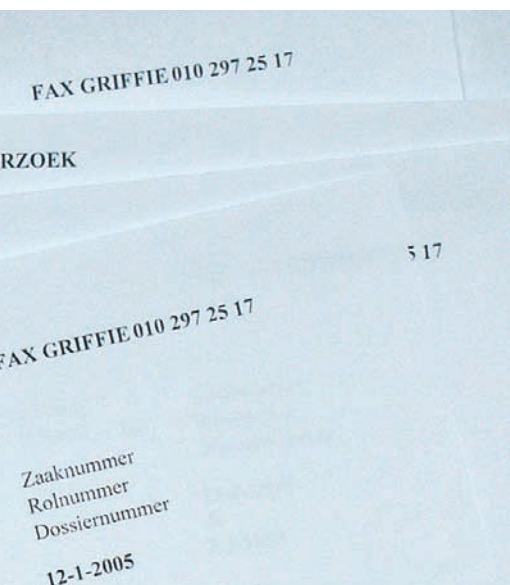


en Maastricht) zelfs niet eens telefonisch naar de beslissing worden geïnformeerd, een veelvoud daarvan is wel bereid telefonisch het dictum mee te delen maar weigert de uitspraak te faxen. En in dit Procesreglement zijn per 1 september 2008 geen wijzigingen voorzien.

Nog prangender wordt het probleem van de niet-onmiddellijke beschikbaarheid van de uitspraak als de advocaat buiten het arrondissement (c.q. zijn cliënt) niet alleen snel op de hoogte wil zijn van de inhoud van de uitspraak, maar als hij deze uitspraak – bijvoorbeeld om een gebod of verbod te laten ingaan of ter inleiding van executie – met spoed door de deurwaarder wil laten betekenen. En dat probleem wordt nog weer klemmender als naast c.q. kort na betekening ook executiemaatregelen moeten worden getroffen, want daarvoor dient de deurwaarder de beschikking te hebben over de grosse van de uitspraak.⁸

Vergelijkbare problemen spelen als conservatoir beslag dient te worden gelegd. Gelukkig kan op grond van art. 1.1.3 van het Procesreglement verzoekschriftprocedures rechtbank sector civiel handel/voorzieningenrechter een verzoekschrift per fax worden ingediend, mits het faxbericht niet méér dan in totaal twintig pagina's bevat. Afgifte van het verlot per fax is echter volgens de *Beslagsyllabus* 2008 (p. 5, onder 19) 'bij de meeste rechtbanken niet mogelijk'.

⁸ Zie uitvoerig H.J.M. Boukema, 'Electronisch executeren', *Executief* 2006-10, p. 166-168.



.....

Een 'semi-procureur' die door de afschaffing tot advocaat wordt gepromoveerd, kan worden geconfronteerd met civielrechtelijke en tuchtrechtelijke verantwoordelijkheden

.....

Dat wordt lastig voor de Maastrichtse advocaat die op een schip in Rotterdam beslag wil leggen en per fax de voorzieningenrechter te Rotterdam om verlof vraagt, dat verlof enkele dagen later per post ontvangt en die zending aanstonds weer kan retourneren aan de deurwaarder te Rotterdam die met het verkregen verlof beslag moet leggen. Niet kan worden uitgesloten dat het betreffende schip dan al lang en breed weer buitengaats is.

'Vrijwillig procuraat'

Gegeven vorenstaande problemen lijkt het aantrekkelijk om na 1 september 2008 – althans totdat de storm is geluwd – met een 'semi-procureur' te blijven werken, dat wil zeggen een kantoor in het desbetreffende arrondissement/resort dat heeft laten weten het procuraat als 'vrijwillig procuraat' te willen voortzetten. Mocht dat vrijwillige procuraat de komende jaren een grote vlucht nemen, dan rijst vanzelfsprekend de vraag of de afschaffing van het verplichte procuraat – juist bedoeld om de intermediair, mede uit kostenoverwegingen, uit te schakelen – wel zo'n succes is geweest.

Inmiddels wordt echter ook steeds meer gerealiseerd dat met het vrijwillig procuraat problemen van geheel andere orde worden binnengehaald.⁹ Op grond van art. LVIII van de Wet afschaffing procuraat zal de ten tijde van de inwer-

kingtreding van de wet in een zaak voor een partij gestelde procureur worden beschouwd als de in die zaak voor die partij gestelde advocaat. Dat kan uiteraard met een enkele brief worden aangepast, maar die aanpassing zal niet (kunnen) plaatsvinden als er behoefte bestaat om het verplichte procuraat als vrijwillig procuraat voort te zetten, omdat in dat geval door de rechtbank met de semi-procureur als 'advocaat' zal (moeten) worden gecommuniceerd.

De rechtbanken hebben in een op 24 juli 2008 op <http://www.rechtspraak.nl> gepubliceerde actualiteit 'Rechtspraak informeert advocatuur over afschaffing procuraat' en een daaraan gekoppelde informatiepagina met 'Veelgestelde vragen afschaffing procuraat voor advocaat' duidelijk gemaakt dat er door hen geen onderscheid tussen semi-procureur en zaaksinhoudelijke advocaat zal worden gemaakt en dat er maar één advocaat is, te weten degene die zich heeft gesteld. Als dat echter een semi-procureur is, dan rijst de vraag of deze niet civielrechtelijke en tuchtrechtelijke verantwoordelijkheden op zich laadt die vóór 1 september 2008 slechts bij de zaaksinhoudelijke advocaat lagen. Veel kantoren die zich deze risico's realiseren, hanteren – ongetwijfeld na overleg met assuradeuren – aangepaste algemene voorwaarden voor het vrijwillig procuraat, of vragen om stevige vrijwaringen, bij gebreke van acceptatie waarvan de opdracht wordt teruggegeven.

Communicatiemogelijkheden gebruiken

De meeste problemen laten zich oplossen door beter te communiceren, zo ook hier. Het verplichte (of vrijwillige) procuraat zou pas werkelijk overbodig kunnen worden als van de moderne communicatiemiddelen, zoals fax en e-mail, tussen advocatuur en griffies – in beide richtingen – volop gebruik zou (mogen) worden gemaakt. Dat is echter nu nog niet het geval: de advocatuur mag slechts B- en H-formulieren (zonder bijlagen) mailen en in zeer beperkte gevallen faxberichten versturen, terwijl de griffies – afgezien van de automatisch gegenereerde ontvangstbevestiging van een B- of H-formulier – voorsnog niets terugmailen en bij hoge uitzondering een fax verzenden. Voor het overige zal de communicatie (afgezien van de mutaties op het roljournaal) voorsnog per post plaatsvinden, een medium dat niet voor niets ongeveer zo oud is als de procureur.

Het tweede deel van de per 1 september 2008 in werking te treden wet, te weten de 'invoering elektronisch berichtenverkeer', klinkt in dit verband veelbelovend, maar is het nog niet. De wet voorziet in een aanpassing van art. 33 Rv, op basis waarvan elektronisch van en met gerechten kan worden gecommuniceerd en zelfs via de elektronische weg processtukken kunnen worden ingediend. Met dat laatste zou meteen de onzekerheid over de (tijdige) indiening van processtukken zijn weggenomen, ware het niet dat de wet pas werkelijkheid wordt als in een procesreglement in de mogelijkheid van indiening langs elektronische weg van verzoeken/mededelingen/processtukken wordt voorzien. En dat is, ook met de per 1 september 2008 in werking te treden procesreglementen, nog niet het geval.

Aan de te voorziene communicatieproblemen zou voorsnog tegemoet kunnen worden gekomen als de gerechten bereid zijn de ontvangst van ingediende stukken desgewenst per e-mail of fax aan de advocaat te bevestigen en als zij evenzeer bereid zouden zijn om uitspraken (vonnissen/arresten/beschikkingen) aan advocaten te faxen, voorafgaand aan een verzending per post. Dat zou in elk geval leiden tot minder zorgen voor morgen.

9 Zie uitvoerig E.M. Richel, 'Een onvermoed gevolg van het verdwijnen van het beroep procureur', *WPNR* 14 juni 2008/6759, p. 475-480.